

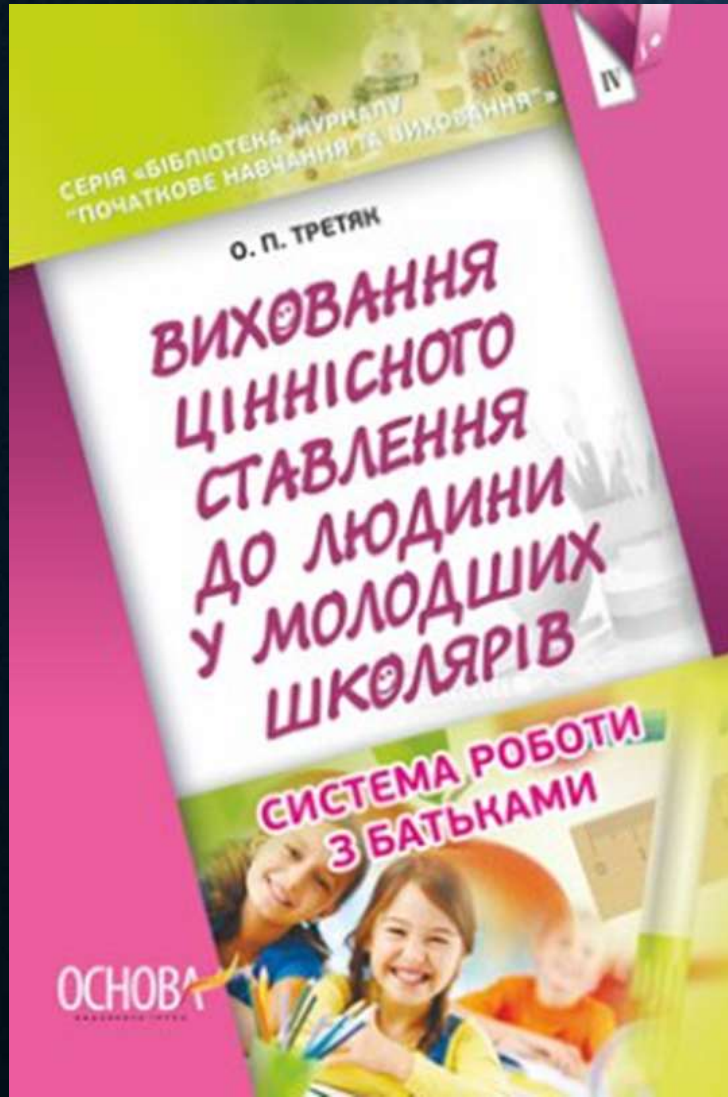
РОБОТА З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ

ПЛАН

- 1. Зміст, завдання сімейного виховання.
- 2. Визначальна роль батька та матері у вихованні дитини.
- 3. Позитивний вплив на формування особистості бабусь та дідусів.
- 4. Причини негативного сімейного впливу.
- 5. Типи родин з асоціальними проявами.
- 6. Народна педагогіка у вихованні підростаючих поколінь.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Сім'я є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей від покоління до покоління.

З появою дитини на світ сім'я покликана готувати її до життя і практичної діяльності, забезпечити раціональну організацію її життя, допомогти засвоїти позитивний досвід старших поколінь, набути власного досвіду поведінки й діяльності.

Метою виховання підростаючого покоління є формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості, сім'я, як і дитячий садок, школа, здійснює моральне, розумове, трудове, естетичне і фізичне та всі інші напрями виховання.

На думку Мирослава Гнатовича Стельмаховича, сімейне виховання має бути спрямоване на розвиток тіла, душі, розуму. "Усі наші зусилля, - зазначає він, - спрямовані на тілесне виховання, можуть бути швидко зведені нанівець, коли ми не захистимо наших дітей і підлітків від такого страшного ворога душі та тіла людини, як алкоголізм, паління, наркоманія, токсикоманія, статева розпуста, СНІД. Поширення цих та інших асоціальних явищ набуло такого розмаху, що нависла смертельна небезпека над самим генофондом нації, а значить, і вад нашим майбутнім".

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ В РОДИНІ

- Духовно-моральне виховання передбачає формування у дітей високої духовності та моральної чистоти. Відбувається воно завдяки добре налагодженому духовно-моральному життю у сім'ї, вчинкам людей, прикладу батьків.
- Власне, духовність виховується духовністю, мораль - моральністю, честь - честю, гідність - гідністю.

РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ В РОДИНІ

Правильно поставлене розумове виховання в сім'ї розкриває перед дітьми широкий простір для нагромадження знань як основи для формування наукового світогляду, оволодіння основними розумовими операціями (аналізом, синтезом, порівнянням), вироблення інтелектуальних умінь (читати, слухати, висловлювати свої думки усно і на письмі, рахувати, працювати з книгою, комп'ютером). Воно готує дітей до розумової діяльності.

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ В РОДИНІ

- Особливу увагу приділяють вихованню у дітей любові до батьків, рідних, рідної мови, культури свого народу; поваги до людей, піклування про молодших і старших, співчуття і милосердя до тих, хто переживає горе; шанобливого ставлення до традицій, звичаїв, обрядів, до свого родоводу, історії народу.

УМОВИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

- Ефективність виховання дітей у сім'ї залежить від того, якою вона є.
- Головними умовами сімейного виховання є непорушний авторитет сім'ї, подружня вірність, любов до дітей, відданість обов'язку їх виховання, відповідальність батьків за створення домашнього затишку, забезпечення на власному прикладі моральної підготовки молоді до подружнього життя.
- Важливим у сімейному вихованні є те, наскільки родина живе інтересами народу, держави. Діти прислухаються до розмов батьків, є свідками їхніх вчинків, радіють їхнім успіхам чи співчувають невдачам.

УМОВИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

- Виховний вплив сім'ї зростає, якщо батьки цікавляться не лише навчанням, а й позанавчальною діяльністю своїх дітей. За таких умов інтереси сім'ї збігаються з інтересами суспільства, формується свідомий громадянин країни.
- Дієвим чинником сімейного виховання є спільна трудова діяльність батьків і дітей. Далекоглядні батьки змалку залучають дітей до сімейної праці, дбають, щоб вони мали адекватні віковим можливостям трудові обов'язки. Така співпраця дітей з батьками має сильніший виховний вплив, ніж словесні повчання.

УМОВИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

- Успіх сімейного виховання залежить від організації домашнього побуту, традицій сімейного життя: порядку в сімейному господарстві, залучення дітей до загального режиму дня, визначення для кожного робочого місця, зокрема для гри, навчальних занять, дотримання сімейних правил (кожна річ має своє місце, прийшов з прогулянки - помий руки тощо). Домашній затишок облагороджує дітей.

ВИЗНАЧАЛЬНА РОЛЬ БАТЬКА ТА МАТЕРІ

- Провідну роль у сімейному вихованні відіграє мати. Саме вона найсильніше впливає на дітей, особливо в сфері духовно-морального виховання. Діти, які виростають без материнського тепла і ласки, похмурі, як правило, замкнені, злостиві, вперті.

ВИЗНАЧАЛЬНА РОЛЬ БАТЬКА ТА МАТЕРІ

- Не меншим є й вплив батька, особливо коли йдеться про виховання хлопчиків. Реалізувати свої виховні функції батько і мати можуть лише за умови, що вони є справжнім авторитетом для дітей.

- "Ваша власна поведінка, - писав Антон Семенович Макаренко, звертаючись до батьків, - вирішальна річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, або повчаєте її, або наказуєте їй.
- Ви виховуєте її в кожен момент вашого життя, навіть тоді, коли вас немає дома. Як ви одягаєтеся, як ви розмовляєте з іншими людьми і про інших людей, як ви радієте або сумуєте, як ви поведетеся з друзями і ворогами, як ви смієтесь, читаєте газету - все це має для дитини велике значення.
- Найменші зміни в тоні дитина бачить або відчуває, всі повороти вашої думки доходять до неї невидимими шляхами, ви їх не помічаєте. А якщо вдома ви грубі або хвастливі, або ви пиячите, а ще гірше, якщо ви ображаєте матір, вам уже не треба думати про виховання: ви вже виховуєте своїх дітей і виховуєте погано, і ніякі найкращі поради й методи вам не допоможуть ".

- У праці "Про батьківський авторитет" А.С.Макаренко наводить приклади таких видів негативного авторитету батьків:
- "авторитет придушення", який ґрунтується на примусі, залякуванні, спричинюючи формування у дітей брехливості, жорстокості агресивності;
- "авторитет віддалі" - батьки намагаються тримати дітей на відстані від себе, розмовляють з ними зверхньо, холодно;
- "авторитет чванства", коли батьки вихваляються своєю винятковістю, принижуючи при цьому своїх колег чи опонентів;
- "авторитет педантизму" - батьки вимагають кожне мовлене ними слово вважати наказом, карають за найменшу провину;
- "авторитет резонерства" - батьки вдаються до моралізування з будь-якого приводу;
- "авторитет любові" - усепрощення, надмірні пестощі;
- "авторитет доброти" - батьки в усьому поступаються дітям, готові на будь-які жертви, аби їм було добре;
- "авторитет дружби" - відповідна поведінка дитини чи дії оплачуються подарунками, обіцянками. Цим не вичерпується перелік фальшивих авторитетів у сімейному вихованні.

- Справжнім авторитетом користуються батьки, які сумлінно ставляться до праці, сімейних обов'язків, активні в громадському житті.
- Такі батьки уважні до дітей, люблять їх, цікавляться їхніми справами, поважають їх людську гідність, виявляючи до них і належну вимогливість.

ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ БАБУСЬ ТА ДІДУСІВ

- Надто важливою є роль дідусів і бабусь у сімейному вихованні. Однак батьки не повинні перекладати на них свої обов'язки.
- Сімейне виховання повноцінне лише за розумного поєднання виховного впливу першовихователів - батьків і збагачених життєвим досвідом дідусів і бабусь.

ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ БАБУСЬ ТА ДІДУСІВ

- Саме дідусі й бабусі допомагають розв'язати й таку моральну проблему, як виховання у дітей чуйного, уважного ставлення до людей похилого віку.
- Людяність виховується тільки на прикладі батьків. Якщо діти бачать зневажливе ставлення батьків до дідуся чи бабусі, годі сподіватися від них іншої поведінки в майбутньому.

ПРИЧИНИ НЕГАТИВНОГО СІМЕЙНОГО ВПЛИВУ

Виховання дітей в сім'ї не завжди успішне. Негативний вплив на нього мають об'єктивні (неповна сім'я, незадовільні житлові умови, недостатнє матеріальне забезпечення) та суб'єктивні (слабкість педагогічної позиції батьків) чинники.

- Найвагомішою серед об'єктивних причин є неповна сім'я, яка є наслідком того, що в усіх вікових групах від 20 до 50 років смертність чоловіків більш як утричі вища, ніж жіноча, а у віковій групі 30-34 роки - в чотири рази.
- Не менш відчутною причиною збільшення кількості неповних сімей є розлучення. У неповній сім'ї діти значну частину часу бездоглядні, неконтрольовані, перебувають на вулиці, нерідко контактують з аморальними людьми, що ускладнює процес їх виховання.

ПРИЧИНИ НЕГАТИВНОГО СІМЕЙНОГО ВПЛИВУ

- У розлучених сім'ях особливо відчувається дефіцит чоловічого виховного впливу, наслідком чого є порушення гармонійного розвитку інтелектуальної сфери дитини; ускладнення процесу ідентифікації з батьківським (чоловічим) і материнським (жіночим) образами; неможливість спостерігати позитивну модель подружніх взаємин; сильна прив'язаність дитини до матері; різні відхилення психіки й фізичні вади.
- Однак діти рідко втрачають любов до батька, який проживає окремо, якщо він не принижує авторитету матері. Вони ненавидять суперечки батьків, побоюючись, що це може призвести до необхідності вибрати одного з них, втративши змогу бути одночасно з іншим. Часто вони, відчуваючи свою провину й відповідальність за незлагоди в сім'ї, намагаються відвернути батьків від суперечок. Здебільшого це негативно впливає на їх поведінку, спричинює прояви агресії, нервові зриви.

ПРИЧИНИ НЕГАТИВНОГО СІМЕЙНОГО ВПЛИВУ

- Розлучена сім'я необов'язково є причиною відхилень у розвитку й поведінці дитини. Вона може справитися з певними несприятливими обставинами, якщо їй буде приділена увага і своєчасна допомога дорослих, у тому числі й педагогів.
- Але незадоволеність емоційними контактами життєва невпевненість у позитивній оцінці з боку дорослих, ігнорування її матеріальних потреб часто викривлюють ціннісні орієнтації, зумовлюють неадекватну самооцінку, комплекси тощо.

ПРИЧИНИ НЕГАТИВНОГО СІМЕЙНОГО ВПЛИВУ

- Особливою проблемою є так зване соціальне сирітство. Діти, які належать до цієї категорії, через асоціальну поведінку батьків позбавлені їх опіки.
- Негативно позначаються на вихованні дітей і погані житлові умови сім'ї. Як свідчать дані спеціального обстеження, в Україні більше половини молодих сімей не мають окремого житла навіть через 10 років подружнього життя, майже половина сімей проживає з батьками в незадовільних для виховання дітей житлових умовах.
- У таких сім'ях батьки часто не можуть забезпечити дитину постійним робочим місцем, тому їй важко зосередитися над завданням, вона стає роздратованою, проявляє своє незадоволення всім, а згодом і небажання виконувати домашні завдання.

ПРИЧИНИ НЕГАТИВНОГО СІМЕЙНОГО ВПЛИВУ

- Низьке матеріальне забезпечення сім'ї. Діти із сімей з низькими доходами почуваються серед однокласників меншовартісними, бо вирізняються із загальної маси одягом, відсутністю грошей на обіди чи екскурсію.
- Це психологічно пригнічує їх, озлоблює проти батьків, яких вони вважають невдахами. Згодом ця злість переноситься на однолітків, педагогів.

ТИПИ РОДИН З АСОЦІАЛЬНИМИ ПРОЯВАМИ

Значна частина сучасних сімей припускається помилок у вихованні дітей. Родини, які продукують так званих педагогічно занедбаних дітей, з погляду педагогіки можна поділити на такі групи:

а) педагогічно неспроможні сім'ї.

У таких сім'ях батьки намагаються виявити певну активність у вихованні дітей, проте роблять це невміло. їх виховний вплив непослідовний, педагогічно необґрунтований. Найчастіше вони керуються власним досвідом, якого набули, коли свого часу їх виховували батьки (авторитарний стиль, обмеження свободи, погрози і покарання або вседозволеність, потурання примхам);

ТИПИ РОДИН З АСОЦІАЛЬНИМИ ПРОЯВАМИ

б) педагогічно пасивні сім'ї. Вони не виявляють особливої активності у вихованні дітей або з об'єктивних (хвороба, зайнятість, часта відсутність) чи суб'єктивних (відсутність єдиної точки зору на виховання, розлад між батьками, часті конфлікти та ін.) причин не можуть належно це робити.

У таких сім'ях стосунки між батьками напружені, конфліктні. За сімейними негараздами вони не знаходять часу для виховання дітей, втрачають контроль за ними;

ТИПИ РОДИН З АСОЦІАЛЬНИМИ ПРОЯВАМИ

в) антипедагогічні сім'ї.

У такій сім'ї антипедагогічні, аморальні умови виховання дітей, панує дух неповаги до правил моралі та вимог законів. Батьки своєю поведінкою (пияцтво, злочинство, розпуста тощо) протиставляють вимогам дошкільного закладу, школи свої сімейні вимоги.

У сучасних умовах склався ще один тип сімей, що потребують особливої уваги з боку дошкільного закладу чи школи, - сім'ї, в яких батьки займаються бізнесом.

- Батьки забезпечують дитину всім, однак на її виховання бракує часу, тому вони передоручають цю справу няням. Вони не дозволяють їм гратися у дворі з однолітками, підбирають для них друзів лише зі свого кола. Витрачання грошей дітьми ніхто не контролює. Для них у сім'ї не існує слова "не можна", тому вони ігнорують і дисципліну, яку батьки нерідко трактують, як посягання на свободу їх дитини.

НАРОДНА ПЕДАГОГІКА

Уперше цей термін запровадив український педагог Олександр Духнович (1803-1865) у підручнику "Народна педагогія в пользу училищ и учителей сельских".

Народна педагогіка - галузь педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється в домінуючих у нього поглядах на мету, завдання, засоби і методи виховання та навчання.

НАРОДНА ПЕДАГОГІКА

Важливими **складовими народної педагогіки** є:

- а) родинна педагогіка - сукупність знань і досвіду щодо створення і збереження сім'ї, трудових, моральних, мистецьких, сімейних та інших традицій. Вона сприяє формуванню в дітей любові до матері і батька, бабусі й дідуся, поваги до пам'яті померлих та ін.;
- б) педагогічна деонтологія (грец. deon- потрібне, необхідне) - народне вчення про виховні обов'язки батьків перед дітьми, вчителів - перед учнями, вихователів - перед вихованцями, вироблені народом етичні норми, необхідні для виконання ними педагогічних функцій;
- в) педагогіка народного календаря - сукупність знань про виховання дітей та молоді послідовним залученням їх до сезонних робіт, звичаїв, свят і обрядів.

НАРОДНА ПЕДАГОГІКА

Своєрідним феноменом народної педагогіки в Україні є **козацька педагогіка** - знання і досвід формування козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю, твердою волею і характером.

Джерелами народної педагогіки є фольклорні твори, етнографічні матеріали, народні звичаї, традиції, свята, іграшки та ін.

